

**TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI (2018) VE ORTAOKUL TÜRKÇE DERS
KİTAPLARININ DİJİTAL OKURYAZARLIK BECERİLERİ BAĞLAMINDA
İNCELENMESİ***

Doç.Dr. Bekir DİREKÇİ*

Araş. Gör. Serdar AKBULUT**

Araş. Gör. Bilal ŞİMŞEK***

ÖZ

Teknolojinin gelişimi yaşamın her alanını etkileyen ve değişimleri de beraberinde getiren bir süreçtir. Bu sürece uyum sağlayan çağdaş bireylerin, farklı teknolojileri kullanarak doğru bilgiyi tespit etme, üretme ve paylaşma becerilerine sahip olmaları beklenmektedir. Bu beklentinin karşılanması ise bireylerin iyi bir dijital okuryazar olmasına bağlıdır. Dijital okuryazarlık becerilerini kazandırma süreci, nitelikli araçlar kullanılarak gerçekleştirilebilir. Bu kapsamda kullanılan temel araçlar olarak Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın (2018) ve program çerçevesinde hazırlanan ders kitaplarının niteliklerinin dijital okuryazarlık becerileri çerçevesinde ortaya konulması gerekli görülmüştür. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nı (2018) ve ortaokul Türkçe ders kitaplarını dijital okuryazarlık becerileri bağlamında incelemeyi amaçlayan bu çalışma betimleyici nitel bir çalışmadır. Araştırmada Türkçe Dersi Öğretim Programı (2018) ve bu program doğrultusunda hazırlanarak devlet okullarında okutulan 5, 6, 7 ve 8.sınıf Türkçe ders kitapları araştırma malzemesi olarak kullanılmıştır. Bu malzemelerden elde edilen veriler betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Araştırmanın bulgularına bakıldığında Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2018) yer alan dijital okuryazarlık becerilerine yönelik kazanımların sınıf düzeylerine göre dengeli bir dağılım gösterdiği görülmektedir. Ayrıca sırasıyla en çok okuma, yazma ve dolaylı olarak konuşma becerilerine yönelik kazanımlar bulunurken dinleme/izleme becerisine ait bir kazanım bulunmadığı tespit edilmiştir. Ortaokul Türkçe ders kitapları incelendiğinde ise dijital okuryazarlık becerilerinin kazandırılmasına yönelik etkinliklere yer verildiği görülmektedir. 5, 6 ve 7.sınıflarda yer alan etkinlikler nicelik bakımından yeterli görülürken, 8.sınıf Türkçe ders kitabında bu açıdan bir eksiklik olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ders kitaplarında, en fazla okuma becerisine yönelik etkinlik bulunmaktayken, sırasıyla yazma ve konuşma becerisine yönelik etkinlikler yer almaktadır. Konuşma becerisine yönelik bazı etkinlikler dijital okuryazarlık becerisiyle dolaylı olarak ilişkilirken, dinleme/izleme becerisiyle ilişkili herhangi bir etkinlik yoktur. Ders kitaplarında yer alan etkinliklerin niteliği incelendiğinde, bazı etkinliklerde hitap ettiği sınıf düzeyinin üstünde veya altında bir sınıf düzeyine ait olan kazanımların aktarıldığı görülmüştür. Ayrıca etkinliklerin öğrencileri üretken olmaya sevk etmediği düşünülmektedir. Programda yer alan kazanımların dijital ortamları sadece anlama ve paylaşma için değil, bir üretim ortamı olarak sunması beklenmektedir. Ders kitaplarında dil becerileriyle bağlantılı dijital okuryazarlık becerilerine yönelik etkinliklerin sınıf seviyesine uygun

* Bu çalışmanın bir bölümü "V. International Eurasian Educational Research Congress"te sözlü bildiri olarak sunulmuştur

* Akdeniz Üniversitesi, Eğitim, Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bil. Eğitimi, bdirekci@gmail.com, ORCID No: 0000-0002-6951-8567

**Akdeniz Üniversitesi, Eğitim, Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bil. Eğitimi, akbulutserdar@yandex.com, ORCID No: 0000-0002-5809-1481

***Akdeniz Üniversitesi, Eğitim, Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bil. Eğitimi, bilalonsimsek@gmail.com, ORCID No: 0000-0002-2738-4898

ve daha sık verilmesi gerekmektedir. Bu gereklilik çerçevesinde etkinlikler, öğrencilere özellikle dijital ortamda üretkenlik kazandıracak nitelikte oluşturulmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe eğitimi, Türkçe dersi öğretim programı, ders kitapları, dijital okuryazarlık

THE ANALYSIS OF TURKISH COURSE CURRICULUM (2018) AND SECONDARY SCHOOL TURKISH TEXTBOOKS IN TERMS OF DIGITAL LITERACY SKILLS

ABSTRACT

The development of technology is a process that affects every aspect of life and brings about changes. Modern individuals who comply with this process are expected to have the ability to identify, produce and share accurate information using different technologies. This expectation can only be fulfilled through the individuals having good digital literacy. The digital literacy skills can be gained by using advanced educational tools. In this context, it was considered necessary to examine the Turkish Course Curriculum (2018) and the textbooks prepared within the framework of digital literacy skills. This study is a descriptive qualitative study which aims to examine the Turkish Course Curriculum (2018) and secondary school Turkish textbooks in terms of digital literacy skills. The Turkish Course Curriculum (2018) and the textbooks which were prepared in line with the curriculum and used in the 5, 6, 7 and 8th grades were used as the main research data. The collected data were analysed by using the descriptive analysis technique. When the findings of the research were examined, it was seen that the learning outcomes in the Turkish Course Curriculum (2018) had a balanced distribution according to the class levels in terms of the digital literacy skills. In addition, it was found that there was no learning outcome in listening/viewing skills while most of them were for reading, writing and indirectly speaking skills respectively. When Turkish textbooks were examined, it was observed that they were equipped with activities that enable digital literacy. While the activities in the 5, 6 and 7 grades were considered sufficient in terms of quantity, it was found that there was inefficiency in the 8th grade Turkish textbook. In addition, the textbooks mainly had activities for reading skills and respectively writing and speaking skills. While some activities related to speaking skills were indirectly related to digital literacy skills, there was no activity related to listening/viewing skills. When the quality of activities in the textbooks was examined, it was revealed that some of the learning outcomes that belong to a class level above or below the class addressed in some activities were transferred. It was also thought that the activities did not lead students to be productive. It is expected the learning outcomes in the curriculum to present digital environments as a production environment, not just for understanding and sharing. The activities for language skills which were also linked to digital literacy skills should be presented in line with the class level and frequently. Within the framework of this requirement, the activities should be organized in a way that will enable students to gain productivity, especially in the digital environment.

Keywords: Turkish teaching, Turkish Course curriculum, textbooks, digital literacy

GİRİŞ

Teknolojinin gelişimi yaşamın her alanını etkileyen ve değişimleri de beraberinde getiren bir süreçtir. Bu değişimler aynı zamanda birçok yeniliği ve bu yeniliklere bağlı olarak da birçok ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. Teknolojik gelişmelerle birlikte bilgisayarların, tabletlerin, akıllı telefonların; ev, iş yeri, okul gibi günlük yaşamın her noktasında vazgeçilmez birer unsur haline geldiği görülmektedir. Söz konusu teknolojik araçları kullanabilme ve çağın ihtiyaçlarını karşılayabilecek becerileri sergileyebilme durumları ise okuryazarlık kavramı ile ilişkilendirilmektedir. Günümüzde okuryazarlık, yazı sembolleri ile gerçekleştirilen bir eylem olmanın çok ötesinde, pek

çok zihinsel beceriyi ve dili kullanarak gerçekleştirilen iletişim becerilerini ifade eden bir eğitim terimi olarak kullanılmaktadır (Aşıcı 2009). Aynı zamanda bu beceri, bireyin topluma hitap edebilmesi, bilgisini ve gücünü geliştirerek hedeflerine ulaşabilmesi için olanak sağlamaktadır. Teknolojide yaşanan değişimlerden etkilenen okuryazarlık kavramı, anlamsal olarak değişime uğramış ve yapılan yeni tanımlamalar, oluşan ihtiyaçlara göre şekillenmiştir.

İnsanın var olduğu ilk dönemlerden itibaren genişleyen yaşam çemberi etrafında okuryazarlık kavramı da yazı, teknoloji, bilgisayar gibi farklı mecralara dönük yeni tanımlanmalarla zenginleştirilmiştir. Bu çerçevede, tarihsel süreçte ortaya çıkan okuryazarlık türlerinden bazıları şunlardır: Ağ okuryazarlığı, bilgisayar okuryazarlığı, bilimsel okuryazarlık, dijital/ sayısal okuryazarlık, eleştirel okuryazarlık, gazete okuryazarlığı, görsel okuryazarlık, grafik okuryazarlığı, internet okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, sinema okuryazarlığı, teknoloji okuryazarlığı, televizyon okuryazarlığı, web okuryazarlığı (Önal 2010). Ortaya çıkan yeni okuryazarlık türlerinin, teknolojik araçları ve dijital metinleri kullanmak için gerekli olan okuryazarlık bilgisini, becerilerini ve stratejilerini kapsadığı ayrıca sadece okuma, yazma ve düşünme eylemlerini değil; aynı zamanda iletişim kurma, bilgiyi inşa etme ve paylaşma gibi sosyal eylemleri de içerdiği söylenebilir (Destebaşı 2016).

Çağdaş bir bireyin farklı teknolojileri kullanarak doğru bilgiyi tespit etme, üretme ve paylaşma becerilerine sahip olması beklenmektedir. Bu beklentinin karşılanması ise bireylerin iyi bir dijital okuryazar olmasına bağlıdır. Dijital çağda hayatta kalma becerisi (Eshet-Alkalai 2004) olarak görülen dijital okuryazarlık, çağımızın gerekliliği haline gelmiştir. Dijital okuryazarlık; dijital teknolojiyi kullanarak bilgileri bulma, organize etme, anlama, değerlendirme ve analiz etme becerisi olarak tanımlanmaktadır (Akt. Aruğaslan 2017). Bu bağlamda dijital teknolojinin eğitim ortamlarına entegre edilmesiyle eğitim-öğretim süreçlerinde olumlu değişimlerin olması beklenmekte ve okulların etkililiğinin artacağı düşünülmektedir (Karataş ve Sözcü, 2013). Bu düşünceden hareketle Güney Kore, ABD, Tayland ve küresel ölçekte birçok ülkede eğitim-öğretim ortamlarına teknolojinin dâhil edilmesi ile ilgili projeler ya da çalışmalar yürütülmektedir (Teo 2011; Pamuk, Çakır, Ergun, Yılmaz ve Ayas 2013). Ülkemizde de Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2012 yılında Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) Projesi hayata geçirilmiş, eğitim ortamlarına teknoloji entegre edilerek öğrenme-öğretme süreçlerinde kullanılmasına yönelik çalışmalar başlatılmıştır. Bu süreçte okullara entegre edilen teknolojik cihazların işlevsel olarak kullanımı için bazı yetkinliklerin kazandırılması gereklilik haline gelmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı Öğretim Programlarında (2018) “bilim ve teknolojide yaşanan hızlı değişimin, bireyin ve toplumun değişen ihtiyaçlarını doğrudan etkilediği” ifadelerine yer verilerek “eğitim sistemimizin yetkinliklerde bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip karakterde bireyler yetiştirmeyi amaçladığı” belirtilmiştir. Ayrıca öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazeleri olan yetkinlikler, Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ) ortaya konulmuştur. TYÇ’ de yer verilen sekiz anahtar yetkinlikten biri de “dijital yetkinlik” olarak karşımıza çıkmaktadır. Çubukçu ve Bayzan’a (2013) göre FATİH projesi, medya okuryazarlık dersi gibi unsurlar dijital yetkinlik kapsamında ele alınabilecek dijital okuryazarlık becerisinin kazandırılmasında fırsat olarak değerlendirilebilir. Bunlara ek

olarak dijital okuryazarlık becerisine birçok alanda olduğu gibi Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2018) ve ders kitaplarında da yer verildiği görülmektedir.

Dijital okuryazarlık becerisi eğitim-öğretim sürecinin önemli bir unsuru haline gelmiş ve bu becerinin kazandırılması için kullanılacak araçların niteliği önem kazanmıştır. Bu nedenle konunun önemini ve farklı yönlerini ortaya çıkarmaya yönelik alanyazında çok sayıda çalışma yapıldığı görülmüştür. Bu çalışmalar genellikle dijitallik, okuryazarlık ve dijital okuryazarlık kavramları etrafında toplanmıştır (Eshet-Alkalai 2004; Hamutoğlu, Önal 2010; Çubukçu ve Bayzan 2013; Prior, Mazanov, Greene, B. Yu ve Copeland 2014; Mohammadyari ve Singh 2015; Keskin, Baştuğ ve Atmaca 2016; Price-Dennis, Holmes ve Smith 2015; Çukurbaşı, İşbulan ve Kıyıcı 2016; Gazi 2016; Meacheam, Heaslip ve Hanson 2016; Yaman, Dönmez, Avcı ve Kabakçı Yurdakul 2016; Aruğaslan 2017; Aytaş ve Kaplan 2017; Canan Güngören, Kaya Uyanık ve Gür Erdoğan 2017; Üstündağ, Güneş ve Bahçivan 2017; Breakstone, McGrew, Smith, Ortega, ve Wineburg 2018; Maden, Maden ve Banaz 2018; Ping Hsu, Wenting ve Hughes 2018). Çalışmalar incelendiğinde, bireylere dijital okuryazarlık becerisini kazandırmanın önemi ortaya çıkmaktadır. Bu beceriyi kazandırma süreci, nitelikli araçlar kullanılarak gerçekleştirilebilir. Ancak alanyazın incelendiğinde söz konusu araçların niteliği üzerine yapılmış güncel bir çalışmanın olmadığı tespit edilmiştir. Dijital okuryazarlık becerilerinin, temel dil becerilerinden ayrı düşünülmemeyeceği göz önünde bulundurularak Türkçe Dersi Öğretim Programı (2018) ve program çerçevesinde hazırlanan ders kitaplarının niteliklerinin dijital okuryazarlık becerileri çerçevesinde ortaya konulması gerekli görülmüştür. Bu kapsamda araştırmanın amacı; Türkçe Dersi Öğretim Programı (2018) ve ortaokul Türkçe ders kitaplarının dijital okuryazarlık becerileri bağlamında incelenmesidir.

YÖNTEM

Araştırmanın deseni

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nı (2018) ve ortaokul Türkçe ders kitaplarını dijital okuryazarlık becerileri bağlamında incelemeyi amaçlayan bu çalışma betimleyici nitel bir çalışmadır.

Araştırma malzemesi/materyali

Araştırmada T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından 2018 yılında yayınlanmış olan Türkçe Dersi Öğretim Programı (1-8.sınıflar) ve bu program doğrultusunda hazırlanarak devlet okullarında okutulan 5, 6, 7 ve 8.sınıf Türkçe ders kitapları araştırma malzemesi olarak kullanılmıştır.

1.Tablo. Araştırmada kullanılan kitaplara ilişkin bilgiler

Kitaplar	Özel		Toplam
	EB		
5.sınıf		-	1
6.sınıf		1	2
7.sınıf		1	3

8.sınıf	-	1
Toplam	2	7

1.Tablo incelendiğinde 5. ve 8.sınıfta MEB yayınlarına ait tek ders kitabı; 6.sınıfta MEB yayınlarına ait bir ve özel yayın evine ait bir olmak üzere iki farklı ders kitabı; 7.sınıfta ise MEB yayınlarına ait iki ve özel yayın evine ait bir olmak üzere toplam üç farklı ders kitabı kullanıldığı görülmektedir.

Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması sürecinde öncelikle araştırma malzemesi olarak kullanılan Türkçe Dersi Öğretim Programı'na (MEB, 2018) ve bu program doğrultusunda hazırlanmış olan 5,6,7 ve 8.sınıf Türkçe ders kitaplarına ulaşılmıştır. Daha sonra Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan dijital okuryazarlık becerisi ile ilgili kazanımlar belirlenmiş ve buna yönelik olarak ders kitaplarındaki etkinlikler tespit edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma sürecinde elde edilen veriler, çalışmanın giriş kısmında da belirtildiği üzere alanyazında dijital okuryazarlıkla sınırları net olarak ayrılmayan medya okuryazarlığı, bilgisayar okuryazarlığı ve teknoloji okuryazarlığı gibi kavramların ayrımı yapılarak betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir.

Verilerin analizi üç araştırmacı ve bir alan uzmanı tarafından iş birliği içerisinde yapılmıştır. Öncelikle üç araştırmacı incelemelerini ayrı ayrı yapmış daha sonra alan uzmanı eşliğinde ortaklıkları belirlemek ve farklılıkları gidermek için bir araya gelmişlerdir. Bu toplantıda oy birliği/oy çokluğu ile son karar verilerek verilerin analizi tamamlanmıştır.

BULGULAR

Bulgular bölümünde Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2018) yer alan dijital okuryazarlıkla ilgili kazanımlar sınıf düzeylerine göre tablolar halinde sunulmuştur. Bununla birlikte ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan dijital okuryazarlık becerilerine yönelik etkinlikler yayınevi ve sınıf düzeyine göre incelenmiştir. Ayrıca ders kitaplarının incelemesi sonucu tespit edilen etkinliklerden örnekler de sunulmuştur.

1. 5.sınıf Türkçe ders kitabı ve Türkçe Dersi Öğretim Programı'na yönelik bulgular

Ortaokul 5.sınıf Türkçe derslerinde sadece MEB tarafından hazırlanan ders kitaplarındaki etkinliklerin frekans tablosu kullanılmaktadır. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan "dijital okuryazarlık" becerilerine yönelik kazanımların bu kitaptaki etkinliklere yansımaları incelenmiştir.

2.Tablo. *Dijital okuryazarlık becerileri kazanımlarına yönelik 5.sınıf Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin frekans tablosu*

Beceriler	Kazanımlar	Etkinlikler (f)
Dinleme/ İzleme	-	-

Konuşma	T.5.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar. Öğrencilerin verilen bir konuyu görsellerle destekleyerek kısa sunum hazırlamaları ve sunum öncesinde prova yapmaları sağlanır.	1
Okuma	T.5.3.23. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar. a) Altını çizmenin, koyu veya italik yazmanın, renklendirmenin, farklı punto veya font kullanmanın işlevi vurgulanır. b) Köprü metinlerin (Hipertekst) dış bağlantı olduğu belirtilir. T.5.3.25. Medya metinlerini değerlendirir. İnternet, sinema ve televizyonun verdiği iletileri değerlendirmeleri sağlanır.	-
	T.5.3.28. Bilgi kaynaklarını etkili şekilde kullanır.	2
	T.5.3.29. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular. Bilimsel çalışmalarda ağırlıklı olarak "edu" ve "gov" uzantılı sitelerin kullanıldığı vurgulanır.	2
Yazma	T.5.4.10. Yazdıklarını paylaşır. Öğrenciler, yazdıklarını sınıf ve okul panosu gibi farklı ortamlarda paylaşmaya teşvik edilir.	4
	T.5.4.13. Formları yönergelerine uygun doldurur.	-
Toplam		10

2.Tablo incelendiğinde; 5.sınıf Türkçe ders kitabı ve Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda dijital okuryazarlıkla ilgili, dinleme/izleme becerisine ait herhangi bir kazanıma veya etkinliğe yer verilmediği; bununla birlikte 5.sınıf Türkçe ders kitabında konuşma becerisi kazanımına yönelik bir (1), okuma becerisi kazanımlarına yönelik beş (5) ve yazma becerisi kazanımlarına yönelik ise dört (4) etkinlik olmak üzere toplamda on (10) etkinliğe yer verildiği görülmektedir.

Tabloda yer verilen kazanımlar ve bu kazanımlarla ilgili olan etkinlikler derinlemesine incelendiğinde 5.sınıf Türkçe dersi kitabında;

- Konuşma becerisi bölümünde yer verilen "T.5.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar." kazanımı ile ilgili bir etkinlik olduğu görülmektedir. Bu kazanımla öğrencilerin sunum hazırlama becerilerinin geliştirilmesi beklenmektedir. Kazanımla ilişkilendirilen kitaptaki etkinlikte, öğrencilerden yapacakları sunum için dijital okuryazarlık becerilerini işe koşarak sunu hazırlamaları istenmiştir. Ancak bu etkinlik sınıf düzeyinde verilen kazanım ve açıklamasına uygun değildir. Çünkü kazanımın açıklamasına "sunu" ibaresi 7 ve 8.sınıf düzeylerinde eklenmiştir. (s.61, 3.etkinlik)

- Yazma becerisine ait "T.5.4.10. Yazdıklarını paylaşır." kazanımı ile ilgili dört etkinliğe yer verildiği görülmektedir. Kazanıma ilişkin etkinlikler incelendiğinde, yazma etkinliği sonucu ortaya çıkan ürünün sosyal medya/internet ortamında paylaşılması beklenmektedir. Ancak bu kazanımın 5.sınıf düzeyinde açıklaması incelendiğinde; öğrencilerin yazdıklarını sadece okul içinde paylaşmaları öngörülmektedir. Ancak bu kazanımın açıklamasına 6,7 ve 8.sınıf düzeylerinde eklenen "sosyal medyada paylaşmaya teşvik edilir" ifadesi 5.sınıftaki etkinliklerde de işletilmiştir. (s. 244, 7.etkinlik)

• Yazma becerisi bölümünde verilen “T.5.4.13. *Formları yönergelerine uygun doldurur.*” kazanımında dijital okuryazarlığa doğrudan vurgu yapılmasa da yedinci sınıfa ait ders kitaplarında bu kazanıma yönelik dijital okuryazarlıkla ilişkilendirilen etkinliklere yer verilmiştir. Bu nedenle; oluşturulan tablolarda söz konusu kazanıma yönelik etkinliklere yer verilip verilmediği de belirtilmiştir. 5.sınıf ders kitabında bu kazanımla ilgili bir etkinlik görülmemiştir.

• Öte yandan 5.sınıf Türkçe ders kitabında “T.5.3.23. *Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.*” okuma becerisi kazanımına yönelik herhangi bir etkinliğe yer verilmediği görülmektedir.

Son olarak 5.sınıf Türkçe ders kitabında “T.5.4.10. *Yazdıklarını paylaşır.*” kazanımına yönelik etkinliklerin sayısı diğer becerilere ait kazanımlarla ilişkilendirilen etkinliklere göre ayrıca dikkat çekmektedir. Söz konusu kitapta en çok bu kazanıma yönelik etkinliklere yer verildiği görülmektedir. Bu etkinliklerin genellikle elektronik posta yazma üzerine kurgulandığı da söylenebilir.

2. 6.sınıf Türkçe ders kitapları ve Türkçe Dersi Öğretim Programı'na yönelik bulgular

Ortaokul 6.sınıf Türkçe derslerinde MEB ve özel yayınevi tarafından hazırlanan iki ayrı ders kitabı kullanılmaktadır. Bu kitaplarda yer alan etkinlikler Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2018) yer alan “dijital okuryazarlık” becerilerine yönelik kazanımlar çerçevesinde incelenmiştir.

3.Tablo. Dijital okuryazarlık becerileri kazanımlarına yönelik 6.sınıf Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin frekans tablosu

Beceriler	Kazanımlar	Etkinlikler (f)	
		Özel	MEB
Dinleme/ İzleme	-	-	-
Konuşma	T.6.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar. Öğrencilerin verilen bir konu hakkında görsellerle destekleyerek kısa sunum hazırlamaları ve prova yapmaları sağlanır.	-	-
Okuma	T.6.3.31. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar. Altını çizmenin, koyu veya italik yazmanın, renklendirmenin, farklı punto veya font kullanmanın işlevi vurgulanır.	-	-
	T.6.3.32. Medya metinlerini değerlendirir. İnternet, sinema ve televizyonun verdiği iletileri değerlendirmeleri sağlanır.	-	-
	T.6.3.33. Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.	5	6
	T.6.3.34. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular. a) İnternet/yazılı (dergi, kitap, broşür, gazete vb.) kaynakların güvenilirliklerinin sorgulanması sağlanır. b) Bilimsel çalışmalarda ağırlıklı olarak “edu” ve “gov” uzantılı sitelerin kullanıldığı vurgulanır.	1	3

Yazma	T.6.4.11. Yazdıklarını paylaşır.		
	Öğrenciler yazdıklarını sınıf ve okul panosu ile sosyal medyada paylaşmaya teşvik edilir.	-	4
	T.6.4.13. Formları yönergelerine uygun doldurur.	-	-
Toplam		6	13

3.Tablo incelendiğinde hem özel yayınevi hem de MEB tarafından hazırlanan; 6.sınıf Türkçe ders kitaplarında dinleme/izleme ve konuşma becerisi alanlarında dijital okuryazarlık becerilerine yönelik herhangi bir etkinliğe yer verilmediği görülmektedir. Bununla birlikte dinleme/izleme becerisi alanında Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda da konuya ilişkin bir kazanım görülmemektedir.

Özel yayınevi tarafından hazırlanan ders kitabındaki etkinlikler dijital okuryazarlık kazanımları çerçevesinde incelendiğinde hepsi okuma becerisi kazanımlarına yönelik etkinlikler olmak üzere altı (6) etkinliğe yer verildiği görülmektedir. Diğer taraftan MEB yayınlarına ait ders kitabında dijital okuryazarlıkla ilgili okuma becerisi kazanımlarına yönelik dokuz (9), yazma becerisi kazanımına yönelik dört (4) ve toplamda on üç (13) etkinliğe yer verildiği görülmektedir

Tabloda konuşma becerisi bölümünde yer verilen “T.6.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.” kazanımı; okuma becerisi bölümünde yer verilen “T.6.3.31. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.” ve “T.6.3.32. Medya metinlerini değerlendirir.” kazanımları ve yazma becerisi kazanımları arasında yer verilen “T.6.4.13. Formları yönergelerine uygun doldurur.” kazanımı ile ilgili iki yayınevine ait ders kitabında da herhangi bir etkinliğe yer verilmediği görülmektedir. Bununla birlikte MEB yayınlarına ait ders kitabında “T.6.4.11. Yazdıklarını paylaşır.” kazanımı ile ilgili dört etkinlik yer almasına rağmen özel yayınevine ait ders kitabında bu kazanıma yönelik herhangi bir etkinliğe yer verilmemiştir.

Diğer bir önemli bulgu olarak, 6.sınıf düzeyine ait iki ders kitabında da “T.6.3.33. Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.” kazanımına yönelik verilen etkinliklerin sayısı dikkat çekmektedir. İki ders kitabında da en fazla bu kazanıma yönelik etkinliklere yer verilmiştir. Ders kitaplarında ilgili kazanımlara ilişkin örnekler aşağıda (1.resim ve 2. Resim) gösterilmiştir.

1.Resim: Özel yayınevine ait 6.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan “Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.” kazanımına yönelik etkinlik örneği (s. 179)

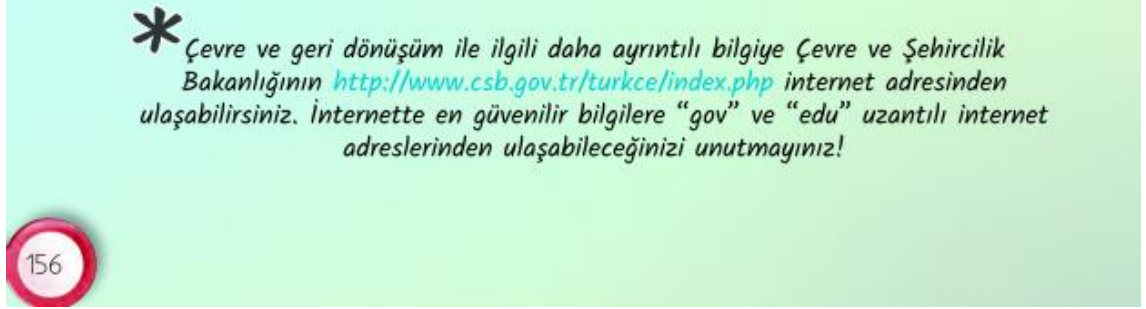
8. Etkinlik

İnternet, sinema ve televizyon birer iletişim aracıdır. Bu iletişim araçlarıyla ilgili aşağıdaki çalışmaları yapınız. Bu çalışmaları yapmak için bir hafta süreniz bulunmaktadır.

- İnternet'ten “yüz yüze iletişimin insan ilişkilerindeki önemi” konulu bir araştırma yapınız. Bulduğunuz bilgileri ve bu bilgileri edindiğiniz İnternet adreslerini not ediniz ve bunları sonraki derste arkadaşlarınızla paylaşınız.

1.resim incelendiğinde; 179. sayfadaki 8. etkinlikte öğrenciler bilgi kaynaklarından olan internet üzerinden araştırma yapmaya yönlendirilmiş ve burada öğrencilerden bu kaynaklardan etkileşimli bir şekilde yararlanarak dijital okuryazarlık becerilerini kullanmaları istenmiştir.

2.Resim: MEB yayınlarına ait 6.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan “Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.” kazanımına yönelik etkinlik örneği (s. 156)

2.resim incelendiğinde ise; özel yayınevine ait ders kitabında olduğu gibi MEB yayınlarına ait ders kitabında da öğrenciler bilgi kaynaklarından olan internete yönlendirilmiş ve verilen notta öğrencilerin yararlanabileceği internet adresi de belirtilmiştir. Bu notta ayrıca “Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.” kazanımına yönelik olarak öğrencilere internette en güvenilir bilgilere “gov” ve “edu” uzantılı internet adreslerinden ulaşabilecekleri de hatırlatılmıştır.

Son olarak tablodaki etkinliklerde yer almayan ama incelenen kitaplarda bulunan tema sonu değerlendirme çalışmaları ile ilgili olarak; özel yayınevine ait ders kitabında, dijital okuryazarlıkla ilgili olan okuma becerisi kazanımları ile ilişkilendirilebilecek dört (4) soruya ve MEB yayınlarına ait ders kitabında ise yine okuma becerisi kazanımlarına yönelik üç (3) soruya yer verilmiştir.

3. 7.sınıf Türkçe ders kitapları ve Türkçe Dersi Öğretim Programı’na yönelik bulgular

Ortaokul 7.sınıf Türkçe derslerinde MEB (2) ve özel yayınevi tarafından hazırlanan üç ayrı ders kitabı kullanılmaktadır. Bu kitaplarda yer alan etkinlikler Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (2018) yer alan “dijital okuryazarlık” becerilerine yönelik kazanımlar çerçevesinde incelenmiştir.

4.Tablo. Dijital okuryazarlık becerileri kazanımlarına yönelik 7.sınıf Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin frekans tablosu

Beceriler	Kazanımlar	Etkinlikler (f)		
		Özel	MEB-1	MEB-2
Dinleme / İzleme	-	-	-	-
Konuşma	T.7.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.			
a	Öğrencilerin düşüncelerini mantıksal bir bütünlük içinde sunmaları, görsel, işitsel vb. destekleyici materyaller kullanarak sunu hazırlamaları sağlanır.	2		
Okuma	T.7.3.27. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.	-		-
	Altını çizmenin, koyu veya italik yazmanın,			

	renklendirmenin, farklı punto veya font kullanmanın işlevi vurgulanır.		
	T.7.3.31. Medya metinlerini değerlendirir.		
	İnternet, sinema ve televizyonun verdiği iletileri değerlendirmeleri sağlanır.	1	-
	T.7.3.32. Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.	5	-
	T.7.3.33. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.		
	a) İnternet/yazılı (dergi, kitap, broşür, gazete vb.) kaynakların güvenilirliklerinin sorgulanması sağlanır.	3	2
	b) Bilimsel çalışmalarda ağırlıklı olarak “edu” ve “gov” uzantılı sitelerin kullanıldığı vurgulanır.		
Yazma	T.7.4.2. Bilgilendirici metin yazar.		
	a) Öğrencilerin giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinde yazacaklarını belirleyerek bir metin taslağı oluşturmaları, düşünceleri geliştirme yollarını kullanmaları, yazılı ve çoklu medya kaynaklarından görüşlerini destekleyecek kanıtlar sunmaları sağlanır.	1	2
	T.7.4.17. Yazdıklarını paylaşır.		
	Öğrenciler yazdıklarını sınıf ve okul panosu ile sosyal medya ortamlarında paylaşmaya, şiir ve kompozisyon yarışmalarına katılmaya teşvik edilir.	-	2
	T.7.4.10. Formları yönergelerine uygun doldurur.	2	-
	T.7.4.14. Araştırmalarının sonuçlarını yazılı olarak sunar.		
	a) Öğrencilerin taslak hazırlamaları, taslaklarında giriş, gelişme, sonuç bölümlerine yer vermeleri sağlanır.	-	3
	b) Kaynak gösterme hakkında bilgi verilir.		
Toplam		14	8

4.Tablo'ya göre özel yayınevine ait 7.sınıf Türkçe ders kitabında ve Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda dijital okuryazarlıkla ilgili, dinleme/izleme becerisine yönelik herhangi bir kazanıma veya etkinliğe yer verilmediği; buna karşılık özel yayınevine ait 7.sınıf Türkçe ders kitabında konuşma becerisi kazanımlarına yönelik iki (2), okuma becerisi kazanımlarına yönelik dokuz (9) ve yazma becerisi kazanımlarına yönelik üç (3) etkinlik olmak üzere toplamda on dört (14) etkinliğe yer verildiği görülmektedir.

4.Tablo MEB yayınlarına ait ders kitapları ve Türkçe Dersi Öğretim Programı bağlamında incelendiğinde ise; özel yayınevine ait ders kitabında olduğu gibi MEB yayınlarına ait ders kitaplarında (MEB-1 ve MEB-2) ve Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda da konuyla ilgili dinleme/izleme becerisine yönelik herhangi bir kazanıma veya etkinliğe yer verilmediği görülmektedir. Buna karşılık MEB yayınlarına ait ders kitabında (MEB-1) dijital okuryazarlıkla ilgili okuma becerisi kazanımlarına yönelik dört (4) ve yazma becerisi kazanımlarına yönelik üç (3) etkinlik olmak üzere toplamda yedi (7) etkinliğe yer verildiği görülmektedir. MEB yayınlarına ait diğer ders kitabında (MEB-2) ise dijital okuryazarlıkla ilişkilendirilebilecek konuşma becerisi kazanımına yönelik bir (1), okuma becerisi kazanımlarına yönelik iki (2) ve yazma becerisi kazanımlarına yönelik beş (5) etkinlik olmak üzere toplamda sekiz (8) etkinliğe yer verildiği görülmektedir.

Tablo incelendiğinde; 7.sınıfta yararlanılan üç ders kitabında da “T.7.3.33. *Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.*” okuma becerisi kazanımına yönelik etkinlikler yer alması kitaplar açısından ortaklık olarak ifade edilebilir. Buna örnek (3. Resim) olarak kitapta yer alan bir etkinlik gösterilebilir.

3.Resim: Özel yayınevine ait 7.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan “*Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.*” kazanımına yönelik etkinlik örneği (s. 137)

Hangisi Daha Güvenilir?

→ Aşağıdaki metinleri okuyup soruları cevaplayınız.

Atatürk çocukları çok severdi. Manevi evladı Ülkü ile arasında geçen şu konuşma bu sevgisini ortaya koyuyor:

O gün çok hastalanan Ülkü'nün parmağını bile kıpırdatacak hâli yoktur. Atatürk şefkatle çocuğun alnından ateşine bakar ve “Seni böyle gördükçe senden çok benim canım yanıyor çocuk, çabuk iyileş.” der.
atatürküseveriz.com.tr

Sevdiklerine hangi yaşta olursa olsun “çocuk” diye seslenen Atatürk'e göre çocuk öncelikle sevgi demektir. Ata'nın çocuklarda hoşuna giden yan safıkları, iki yüzlülük nedir bilmemeleri, bütün istek ve duygularını içlerinden geldiği gibi açıklamalarıdır.

Doç. Dr. Emel KOÇ
Atatürk, Cumhuriyet ve Çocuk Ruhü dergiler. ankara.edu.tr

→ Yukarıdaki metinlerden hangisindeki bilgiler daha güvenilirdir sizce? Niçin?

.....

.....

.....

→ “edu” ve “org” uzantılarının ne anlama geldiğini biliyor musunuz? Sizce bilimsel çalışmalarda niçin ağırlıklı olarak “edu” ve “gov” uzantılı siteler kullanılmaktadır?

.....

.....

.....

3.Resim incelendiğinde; yukarıda örneği sunulan etkinlikle öğrencilere daha önceki sınıf düzeylerinde olduğu gibi “edu” ve “gov” uzantılı internet adreslerinin daha güvenilir olduğu öğretilmeye çalışılmıştır. Diğer ders kitaplarında da bu kazanıma yönelik olarak verilen etkinlikler yukarıda örnek olarak verilen etkinlikle benzerlik göstermektedir. 7.sınıfa ait tüm ders kitaplarında “*Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.*” kazanımına yönelik olarak verilen etkinliklerde en fazla “edu” ve “gov” uzantılı internet adreslerinin daha güvenilir olduğu vurgulanmıştır. 7.sınıf düzeyinde kullanılan MEB yayınlarına ait ders kitaplarında da bu kazanıma yönelik etkinlikler (s. 62 4.etkinlik, MEB-1; s. 240- 241 4.etkinlik, MEB-2) yer almaktadır.

Öte yandan yine okuma becerisi kazanımları arasında yer verilen “T.7.3.27. *Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.*” kazanımı ile ilgili 7.sınıfa ait hiçbir ders kitabında herhangi bir etkinliğe yer verilmediği görülmektedir.

4.Tabloya göre ders kitaplarındaki etkinlikler dijital okuryazarlıkla ilişkilendirilen her bir kazanım özelinde incelendiğinde ortaya çıkan eksiklikler ise şu şekilde ifade edilebilir:

- Özel yayınevine ve MEB yayınlarına ait ders kitabında (MEB-2), “T.7.2.1. *Hazırlıklı konuşma yapar.*” kazanımına yönelik etkinliklere yer verildiği buna karşın MEB yayınevine ait diğer ders kitabında (MEB-1) bu kazanıma yönelik herhangi bir etkinliğe yer verilmediği görülmüştür.

- Özel yayınevine ait ders kitabında “T.7.3.31. *Medya metinlerini değerlendirir.*” kazanımına yönelik bir etkinliğe yer verilmiş ancak MEB yayınlarına ait ders kitaplarında ilgili kazanıma yönelik herhangi bir etkinliğe yer verilmemiştir.

- MEB yayınlarına ait ders kitaplarında (MEB-1 ve MEB-2), “T.7.4.17. *Yazdıklarını paylaşır.*” kazanımlarına yönelik etkinlikler bulunmasına rağmen özel yayınevine ait ders kitabında bu kazanıma yönelik herhangi bir etkinliğin bulunmaması bir eksiklik olarak görülebilir.

- Özel yayınevine ve MEB yayınlarına ait ders kitaplarında (MEB-1), “T.7.4.10. *Formları yönergelerine uygun doldurur.*” ve “T.7.3.32. *Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.*” kazanımlarına yönelik etkinlikler yer almasına rağmen MEB yayınlarına ait diğer ders kitabında (MEB-2) bu kazanımlarla ilgili herhangi bir etkinlik bulunmamaktadır.

- MEB yayınlarına ait ders kitabında (MEB-2), “T.7.4.14. *Araştırmalarının sonuçlarını yazılı olarak sunar.*” kazanımına yönelik bir etkinliğe yer verilmiş ancak özel yayınevine ve MEB yayınlarına ait diğer ders kitabında (MEB-1) ilgili kazanıma yönelik herhangi bir etkinliğe yer verilmemiştir.

Öte yandan özel yayınevine ait 7.sınıf Türkçe ders kitabında “T.7.3.32. *Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.*” kazanımına yönelik etkinliklerin sayısı 6.sınıf ders kitaplarında olduğu gibi dikkat çekicidir.

Ayrıca, incelenen kitaplarda bulunan tema sonu değerlendirme çalışmalarında dijital okuryazarlık becerileriyle ilgili MEB yayınlarına ait ders kitabında (MEB-2) okuma becerisi kazanımları ile ilişkilendirilebilecek dört soruya yer verilmiştir. Bu sorulardan biri örnek olarak aşağıda (4. Resim) verilmiştir. Buna karşılık MEB yayınlarına ait diğer ders kitabı (MEB-1) ve özel yayınevine ait ders kitabında tema sonu değerlendirme çalışmaları bölümünde dijital okuryazarlıkla ilişkilendirilebilecek herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

4.Resim: MEB yayınlarına ait ders kitabında yer alan tema sonu değerlendirme çalışmaları ile ilgili soru örneği (s.251 6.soru)

6. Hasan Türkçe dersinden almış olduğu yazım kuralları konulu proje ödevini tamamlamak için hangi internet sayfasından araştırma yaparsa güvenilir bir bilgi elde etmiş olur?

- A) <http://www.turkcedil.com.tr>
 B) <http://www.yazimyanlis.org.tr>
 C) <http://www.tdk.gov.tr>
 D) <http://blog.turkcedil.com>.

4. Resim’de görüldüğü üzere ders kitaplarındaki etkinliklerin yanında tema sonu değerlendirme çalışmaları bölümünde de dijital okuryazarlık becerileri ile ilişkilendirilebilecek sorulara yer verilmiştir. Örnek olarak sunulan soruda yine “edu” ve “gov” uzantılı internet adreslerinin daha güvenilir olduğu vurgulanmaya çalışılmıştır.

4. 8.sınıf Türkçe ders kitabı ve Türkçe Dersi Öğretim Programı’na yönelik bulgular

Ortaokul 8.sınıf Türkçe derslerinde kullanılan tek ders kitabı MEB tarafından hazırlanmıştır. Bu kitapta yer alan etkinlikler Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan “dijital okuryazarlık” becerilerine yönelik kazanımlar çerçevesinde incelenmiştir.

Beceriler	Kazanımlar	Etkinlikler (f)
Dinleme/ İzleme	-	-
Konuşma	T.8.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar. a) Öğrencilerin düşüncelerini mantıksal bir bütünlük içinde sunmaları, görsel, işitsel vb. destekleyici materyaller kullanmaları, sunu hazırlamaları sağlanır.	-
Okuma	T.8.3.28. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar. Altını çizmenin, koyu veya italik yazmanın, renklendirmenin, farklı punto veya font kullanmanın işlevi vurgulanır. T.8.3.29. Medya metinlerini analiz eder. Medya metinlerinin amaçlarının (kültür aktarma, olay yorumlama, bilgilendirme, eğlendirme, ikna etme) belirlenmesi sağlanır. T.8.3.30. Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır. T.8.3.31. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.	- 1 1 1
Yazma	T.8.4.11. Formları yönergelerine uygun doldurur. T.8.4.14. Araştırmalarının sonuçlarını yazılı olarak sunar. a) Öğrencilerin taslak hazırlamaları, taslaklarında giriş, gelişme, sonuç bölümlerine yer vermeleri sağlanır. b) Kaynak gösterme hakkında bilgi verilir. T.8.4.17. Yazdıklarını paylaşır. Öğrenciler yazdıklarını sınıf ve okul panosu ile sosyal medya	- - 1

ortamlarında paylaşmaya, şiir ve kompozisyon yarışmalarına katılmaya teşvik edilir.

Toplam

4

5.Tablo. Dijital okuryazarlık becerileri kazanımlarına yönelik 8.sınıf Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin frekans tablosu

5.Tablo incelendiğinde; 8.sınıf Türkçe ders kitabı ve Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda dijital okuryazarlık becerileriyle ilgili dinleme/izleme becerisine ait herhangi bir kazanıma veya etkinliğe yer verilmediği; bununla birlikte okuma becerisi kazanımlarına yönelik üç (3) ve yazma becerisi kazanımlarına yönelik ise bir (1) etkinlik olmak üzere toplamda dört (4) etkinliğe yer verildiği görülmektedir.

Konuşma becerisi bölümünde verilen “T.8.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.” kazanımı; okuma becerisi kazanımlarından “T.8.3.28. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.” kazanımı ve yazma becerisi bölümündeki “T.8.4.11. Formları yönergelerine uygun doldurur.” ve “T.8.4.14. Araştırmalarının sonuçlarını yazılı olarak sunar.” kazanımlarına yönelik herhangi bir etkinliğe yer verilmemiştir.

Ayrıca kitapta yer alan tema sonu değerlendirme çalışmalarına bakıldığında dijital okuryazarlıkla ilişkilendirilebilecek herhangi bir soruya yer verilmediği görülmüştür. 8.sınıf için hazırlanan bu kitapta dijital okuryazarlık becerilerine yönelik çok az sayıda etkinliğe yer verildiği görülmüştür.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışmada Türkçe Dersi Öğretim Programı (2018) ve ortaokul Türkçe ders kitapları dijital okuryazarlık becerileri bağlamında ele alınmıştır. Türkçe Dersi Öğretim Programı (2018) incelendiğinde, dijital okuryazarlık becerilerine yönelik kazanımların sınıf düzeylerine göre dengeli bir dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Söz konusu kazanımların içeriğine bakıldığında, bazı kazanımların sarmal özellik göstererek üst sınıflarda gerek aynı şekilde gerekse açıklamaları değişerek yer aldığı görülmektedir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2018) yer alan dijital okuryazarlık becerilerine yönelik kazanımların dil becerilerine göre dağılımına bakıldığında ise sırasıyla en çok okuma, yazma ve konuşma becerilerine yönelik kazanımlar bulunmaktadır. Konuşma becerisinde sarmal olarak farklı sınıf düzeylerinde yer verilen “Hazırlıklı konuşma yapar.” kazanımının, dijital okuryazarlık becerilerine yönelik etkinliklerde dolaylı olarak kullanıldığı görülmektedir. Elde edilen bulgulardan hareketle konuşma ve dinleme/izleme becerilerinin dijital okuryazarlık becerilerinin kazandırılmasında kullanılmadığı veya sınırlı olarak kullanılabildiği söylenebilir. Bu çerçevede dijital okuryazarlık becerilerinin okuma ve yazma becerileri kapsamında değerlendirilebileceği düşünülmektedir. Okuma ve yazma becerileriyle dijital teknolojilerin ilişkisi incelendiğinde çift yönlü bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu ilişkinin bir yönü bireylerin dijital platformlarda karşılaştıkları görselleri, işaretleri ve yönergeleri doğru bir şekilde anlamlandırarak bu araçları etkili bir şekilde kullanabilmelerini ifade ederken diğer yönü bireylerin ürettikleri yazılı ve görsel materyalleri işlevsel bir şekilde paylaşabilmelerini ifade etmektedir. Bu çerçevede Baker (2000) yapmış olduğu çalışmada dijital teknolojilerin okuryazarlık eğitimi verilen ortamlara entegrasyonu öğrencilerin iş birliği çalışmalarına yatkınlığının arttığını gözlemlemiştir.

Ortaokul Türkçe ders kitapları incelendiğinde dijital okuryazarlık becerilerinin kazandırılmasına yönelik etkinliklerin yer aldığı görülmektedir. Bu becerilerin kazandırılmasına yönelik en çok etkinliğin yer aldığı kitap özel yayınevinin çıkartmış olduğu 7.sınıf Türkçe ders kitabıyken en az etkinliğe yer verilen kitap 8.sınıf (MEB) ders kitabı olarak tespit edilmiştir. 5, 6 ve 7.sınıflarda yer alan etkinlikler nicelik bakımından yeterliken, 8.sınıf Türkçe ders kitabında bu açıdan bir eksiklik olduğu düşünülmektedir. Ortaokul Türkçe ders kitapları dijital okuryazarlık bağlamında incelendiğinde, en fazla okuma becerisine yönelik etkinlik bulunmaktayken, sırasıyla yazma ve konuşma becerisine yönelik etkinlikler yer almaktadır. Konuşma becerisine yönelik bazı etkinlikler dijital okuryazarlık becerisiyle dolaylı olarak ilişkiliyken, dinleme/izleme becerisiyle ilişkili herhangi bir etkinlik yoktur. Bunun yanında Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2018) yer alan dijital okuryazarlık becerisine yönelik bazı kazanımlar, ortaokul Türkçe ders kitaplarının hiçbirinde etkinlik düzeyinde yer almamıştır. Ayrıca etkinliklerden ayrı olarak ele alınan tema sonu değerlendirme çalışmaları incelendiğinde, bazı kitaplarda dijital okuryazarlıkla ilişkilendirilebilecek herhangi bir tema sonu değerlendirme sorusu olmadığı görülmektedir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı (2018) ve ders kitapları incelendiğinde birbiriyle örtüşen bazı noktaların yanında bazı eksiklikler göze çarpmaktadır. İnceleme sonucunda Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2018), niceliksel olarak sırasıyla okuma, yazma ve konuşma becerileriyle ilişkili dijital okuryazarlık kazanımlarının olduğu görülürken ortaokul ders kitaplarında yer alan etkinliklerin sayısında da aynı sıranın olduğu görülmektedir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2018) dinleme/izleme becerisiyle ilişkili dijital okuryazarlık kazanımı yokken ders kitaplarında da bu beceriyle ilişkili bir etkinlik bulunmamaktadır. Nicelik bakımından benzer özellikler ortaya çıksa da nitelik bakımından ders kitaplarında yer alan etkinliklerin yetersiz olduğu düşünülmektedir. Ders kitaplarında yer alan etkinliklerin niteliği incelendiğinde, bazı etkinliklerde hitap ettiği sınıf düzeyinin üstünde veya altında bir sınıf düzeyine ait olan kazanımların aktarıldığı görülmüştür. Ayrıca etkinliklerin öğrencileri üretken olmaya sevk etmediği düşünülmektedir. Maden, Maden ve Banaz'ın (2018) yapmış olduğu çalışmada da ders kitabında yer alan etkinliklerin dijital ortamların kullanımı bakımından sınırlı içeriğe sahip olduğu tespit edilmiştir. Bunun sebeplerinden biri olarak Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kazanımların verilmiş şekilleri gösterilebilir. Programda yer alan kazanımların dijital ortamları sadece anlama ve paylaşma için değil, bir üretim ortamı olarak sunması da beklenmektedir. Ders kitaplarında dil becerileriyle bağlantılı dijital okuryazarlık becerilerine yönelik etkinliklerin sınıf seviyesine uygun ve daha sık verilmesi gerekmektedir. Bu gereklilik çerçevesinde etkinlikler, öğrencilere özellikle dijital ortamda üretkenlik kazandıracak nitelikte olmalıdır. Ayrıca dijital okuryazarlık becerilerinin günümüzdeki gerekliliği göz önüne alındığında bu becerilerin, öğrencilerin başarı değerlendirme süreçlerine dâhil edilmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR

ARUĞASLAN, E., (2017), Yetişkinlerin Dijital Okuryazarlığı, **E-Platform for Adult Learning in Europe (Avrupa Yetişkin Öğrenimi Elektronik Platformu) Yetişkin Eğitiminde Yeni Beceriler Konferansında sunulan bildiri**, İzmir.

AŞICI, M., (2009), Kişisel ve Sosyal Bir Değer Olarak Okuryazarlık, **Değerler Eğitimi Dergisi**, C. VII, S.17: s. 9-26.

AUFDERHEİDE, P., (1993), Media Literacy, **The National Leadership Conference on Media Literacy sunulan bildiri**, Aspen Institute, Communications and Society Program.

AYTAŞ, G. ve KAPLAN, K., (2017), Medya Okuryazarlığı Bağlamında Yeni Okuryazarlıklar, **Journal of Kırşehir Education Faculty**, C. XVII, S. 2.

BAKER, E., (2000), Integrating Literacy and Toolbased Technologies, Computers In the Schools, C. XVI, S.2: s. 73-89.

BREAKSTONE, J., MCGREW, S., SMİTH, M., ORTEGA, T. ve WİNEBURG, S., (2018). Why We Need a New Approach to Teaching Digital Literacy. **Phi Delta Kappan**, C. XCIX, S.6: s. 27-32.

ÇUBUKÇU, A. ve BAYZAN, Ş., (2013), Türkiye’de Dijital Vatandaşlık Algısı Ve Bu Algıyı İnternetin Bilinçli, Güvenli ve Etkin Kullanımı İle Artırma Yöntemleri, **Middle Eastern & African Journal of Educational Research**, C. V: s. 148-174.

ÇUKURBAŞI, B., İŞBULAN, O. ve KIYICI, M., (2016), Tablet Bilgisayarların Eğitsel Kullanımının Kabulü: FATİH Projesine Eleştirel Bir Bakış, **Eğitim ve Bilim**, C. XLI, S. 188.

DESTEBAŞI, F., (2016), Yeni Okuryazarlıklar: Tanımı, Kapsamı Ve Teorik İlkeleri, **International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. XI, S.3: s. 895-910.

ESHET-ALKALAI, Y., (2004), Digital Literacy: a Conceptual Framework for Survival Skills in the Digital Era, **Journal of Educational Multimedia and Hypermedia**, C. XIII, S.1: s. 93-106.

GAZİ, Z. A., (2016), Internalization of Digital Citizenship for The Future of All Levels of Education, **Eğitim ve Bilim**, C. XLI, S. 186.

GREENE, J. A., SEUNG, B. Y. ve COPELAND, D. Z., (2014), Measuring Critical Components of Digital Literacy and Their Relationships with Learning, **Computers & Education**, S. 76: s. 55-69.

HAMUTOĞLU, B., CANAN GÜNGÖREN, Ö., KAYA UYANIK, G. ve GÜR ERDOĞAN, D., (2017), Dijital Okuryazarlık Ölçeği: Türkçeye Uyarlama Çalışması, **Ege Eğitim Dergisi**, C. I, S. 18: s. 408-429.

HSU, H. P., WENTİNG, Z. ve HUGHES, J. E., (2018), Developing Elementary Students’ Digital Literacy Through Augmented Reality Creation: Insights From a Longitudinal Analysis of Questionnaires, Interviews, and Projects, **Journal of Educational Computing Research**.

KESKİN, H. K., BAŞTUĞ, M. ve ATMACA, T., (2016), Öğrencileri Akademik Dijital Okumaya Yönlendiren Unsurlar, **Eğitim ve Bilim**, C. XLI, S. 188.

KARATAŞ, İ. ve SÖZCÜ, Ö., (2013), Okul Yöneticilerinin FATİH Projesine İlişkin Farkındalıkları, Tutumları Ve Beklentileri: Bir Durum Analizi, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, C. XII, S. 47: s. 41-62.

KURBANOĞLU, S. S., (2010), Bilgi Okuryazarlığı: Kavramsal Bir Analiz, **Türk Kütüphaneciliği**, C. XXIV, S.4: s. 723-747.

MADEN, S., MADEN, A. ve BANAZ, E., (2018), Ortaokul 5.sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Dijital Okuryazarlık Bağlamında Değerlendirilmesi, **Journal of International Social Research**, C. XI, S. 55.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI, (2018), **Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8.sınıflar)**, Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

MOHAMMADYARİ, S. ve SİNGH, H., (2015), Understanding the Effect of e-Learning on Individual Performance: The Role of Digital Literacy, **Computers & Education**, S. 82: s. 11-25.

NEVİLLE, M. (2006), **Digital Literacy**, <https://www.tes.com/lessons/wVHGfLCLizqZrQ/digital-literacy> adresinden 10.01.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır.

ODABAŞI, F., (2000), **Toplumsal Etkiler ve Teknoloji Okuryazarlığı: BTİE Bilişim Teknolojileri Işığında Eğitim Konferansı Bildiriler Kitabı**, Ankara: Meteksan.

ÖNAL, İ. (2010), Tarihsel Değişim Sürecinde Yaşam Boyu Öğrenme Ve Okuryazarlık: Türkiye Deneyimi, **Bilgi Dünyası**, C. XI, S.1: s. 101-121.

PAMUK, S., ÇAKIR, R., ERGUN, M., YILMAZ, H. ve AYAS, C., (2013), Öğretmen Ve Öğrenci Bakış Açısıyla Tablet PC ve Etkileşimli Tahta Kullanımı: FATİH Projesi Değerlendirmesi, **Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri**, C. XIII, S. 3: s. 1799-1822.

PRICE-DENNIS, D., HOLMES, K. A. ve SMITH, E., (2015), Exploring Digital Literacy Practices in an Inclusive Classroom, **The Reading Teacher**, C. LXIX, S. 2: s. 195-205.

PRIOR, D. D., MAZANOV, J., MEACHEAM, D., HEASLIP, G. ve HANSON, J., (2016), ATTITUDE, DIGITAL LITERACY and Self Efficacy: Flow-on Effects for Online Learning Behavior. **The Internet and Higher Education**, S. 29: s. 91-97.

TEO, T., (2011), **Technology Acceptance Research in Education. T. Teo (Ed.). Technology Acceptance in Education: Research and Issues** içinde (s. 1-5), Rotterdam: Sense Publishers.

ÜSTÜNDAĞ, M. T., GÜNEŞ, E. ve BAHÇIVAN, E., (2017), Dijital Okuryazarlık Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması ve Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Durumları, **Journal of Education and Future**, S.12: s. 19-29.

YAMAN, F., DÖNMEZ, O., AVCI, E. ve YURDAKUL, I. K., (2016), İşitme Engelli Öğrencilerin Okuma-Yazma Eğitiminde Mobil Uygulama Kullanımı, **Eğitim ve Bilim**, C. XLI, S. 188.